LAILA MEDINA
FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA
Az ismertetés napja: 2024. június 20.[1]

C-197/23. sz. ügy

S. S.A.
kontra
C. sp. z o.o.;
a Prokurator Prokuratury Regionalnej w Warszawie
részvételével

(a Sąd Apelacyjny w Warszawie [varsói fellebbviteli bíróság, Lengyelország] által benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem)

„Előzetes döntéshozatal – Jogállamiság – Az EUSZ 19. cikk (1) bekezdése – Jogorvoslati lehetőségek – Hatékony bírói jogvédelem – Törvény által megelőzően létrehozott, független és pártatlan bíróság – A bírák »belső« függetlenségének elve – Az ügyek bírák közötti véletlenszerű elosztására vonatkozó nemzeti szabályok – Az ítélkező testület módosítása – A nemzeti szabályok súlyos megsértése – Az elsőfokú eljárásnak a másodfokú bíróság általi hatályon kívül helyezését megtiltó rendelkezések”

1. A Sąd Apelacyjny w Warszawie (varsói fellebbviteli bíróság, Lengyelország) jelen előzetes döntéshozatal iránti kérelme[2] az EUSZ 2. cikknek, az EUSZ 6. cikk (1) és (3) bekezdésének, valamint az EUSZ 19. cikk (1) bekezdése második albekezdésének az Európai Unió Alapjogi Chartájának (a továbbiakban: Charta) 47. cikkével összefüggésben történő értelmezésére irányul. Az alapügyben a keresetet az S. S.A. (a továbbiakban: S társaság) indította a C. sp. z o.o. (a továbbiakban: C társaság) ellen kereskedelmi keretmegállapodással összefüggésben.

2. A jelen ügy lényegében két kérdést vet fel. Először is a Bíróságnak arról kell állást foglalnia, hogy egy adott ügynek nemzeti eljárásban valamely előadó bíró részére történő szabálytalan (újra)kiosztása az EUSZ 19. cikk (1) bekezdése második albekezdésének hatálya alá tartozik-e. Másként fogalmazva, alááshatja-e ez a szabálytalan (újra)kiosztás a bíróságok függetlenként és pártatlanként való megítélését, különösen egy olyan esetben, amelyben ez a szabálytalan (újra)kiosztás i. az alkalmazandó nemzeti szabályok „súlyos megsértésének” minősül, és ii. azt fellebbezés keretében a másodfokú bíróság nem vizsgálhatja felül, mivel a nemzeti rendelkezések kifejezetten tiltják az ilyen jogorvoslatot? A második – ezzel összefüggő – kérdés az, hogy az ilyen szabálytalanság, különösen a bírósági felülvizsgálat vagy jogorvoslat hiányával összekapcsolódva, a törvény által megelőzően létrehozott független és pártatlan bíróság előtti hatékony bírói

[1] Eredeti nyelv: angol.

[2] Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem 2022. április 28-án kelt, de 2023. március 24-én érkezett a Bíróság hivatalához.

jogvédelem követelményei megsértésének minősül-e, vagyis az ügy valamely előadó bírónak történő (újra)kiosztását érintő bármely szabálytalanság kétségeket kelthet-e a jogalanyokban azon bíró függetlenségét és pártatlanságát illetően, akinek az ügyet (újra) kiosztották.

I. Jogi háttér

A. A polgári perrendtartás

3. A polgári perrendtartás [3] 47. cikkének 1. §-a kimondja, hogy „[h]a külön rendelkezés eltérően nem rendelkezik, a bíróság első fokon egyesbíróként jár el”.

4. E törvény 379. cikkének 4. pontja szerint „[a]z eljárás érvénytelen, ha […] az ítélkező testület összetétele jogszabályellenes volt, vagy ha az ügy tárgyalásában törvény alapján kizárt bíró vett részt”.

5. A polgári perrendtartás 386. cikkének 2. §-a úgy rendelkezik, hogy „[h]a az eljárást érvénytelennek nyilvánítják, a másodfokú bíróság a megtámadott ítéletet hatályon kívül helyezi, az eljárást az érvénytelenséggel érintett részében hatályon kívül helyezi, és az ügyet visszautalja az elsőfokú bíróság elé”.

B. A rendes bíróságokról szóló törvény

6. A rendes bíróságokról szóló törvény [4] 45. cikke a következőképpen rendelkezik:

„1. § A bírót vagy bírósági titkárt feladatainak ellátása során ugyanazon bíróság bírája vagy bírósági titkára, vagy a 77. cikk 1. vagy 8. §-a alapján kirendelt bíró helyettesítheti.

2. § Az 1. § szerinti helyettesítésre sor kerülhet az osztály vezetője vagy a bíróság elnöke által a bíró vagy bírósági titkár kérelmére vagy hivatalból az eljárás szabályszerű lefolytatásának biztosítása érdekében hozott intézkedés következményeként.

[…]”

7. A rendes bíróságokról szóló törvény 47a. cikkének 1. §-a szerint „[a]z ügyeket meghatározott ügycsoportok szerint véletlenszerűen osztják el a bírák és a bírósági titkárok között, kivéve ha az ügyeket ügyeleti szolgálatot ellátó bírónak osztják ki”.

8. E törvény 47b. cikke a következőképpen rendelkezik:

„1. § A bíróság összetétele kizárólag akkor módosítható, ha az adott bíróság nem képes az ügyet az aktuális összetételében megvizsgálni, vagy ha tartós akadálya van annak, hogy az ügyet az adott

[3] Ustawa z 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (a polgári perrendtartásról szóló, 1964. november 17-i törvény, egységes szerkezetbe foglalt szöveg, Dz.U. 2021., 1805. tétel, módosításokkal) (a továbbiakban: polgári perrendtartás).

[4] Az Ustawa o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych, ustawy o Sądzie Najwyższym oraz niektórych innych ustaw z 20 grudnia 2019 r. (a rendes bíróságok szervezetéről szóló törvény, a legfelsőbb bíróságról szóló törvény és egyes más törvények módosításáról szóló, 2019. december 20-i törvény, Dz.U. 2020., 190. tétel) (a továbbiakban: 2019. december 20-i törvény) által módosított Ustawa z 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych (a rendes bíróságok szervezetéről szóló, 2001. július 27-i törvény, egységes szerkezetbe foglalt szöveg, Dz.U. 2020., 2072. tétel) (a továbbiakban: a rendes bíróságokról szóló törvény).

bíróság az aktuális összetételében vizsgálja meg. A 47a. cikkben foglalt rendelkezések megfelelően alkalmazandók.

2. § Ha egy ügyben intézkedéseket kell hozni, különösen, ha ezt külön rendelkezések írják elő vagy az eljárás szabályszerű lefolytatása indokolja, és az ítélkező testület, amelynek az ügyet kiosztották, ezt nem tudja megtenni, a helyettesítési tervnek megfelelően kijelölt ítélkező testület hoz intézkedéseket, illetve, amennyiben az intézkedésekre a helyettesítési terv nem terjed ki, a 47a. cikknek megfelelően kijelölt ítélkező testület.

3. § Az 1. és 2. §-ban említett határozatokat a bíróság elnöke vagy az általa kijelölt bíró hozza meg.

[…]”

9. A 2019. december 20-i törvény a rendes bíróságokról szóló törvény 55. cikkét egy 4. §-sal egészítette ki, amelynek szövege a következő:

„A bírák a szolgálati helyükön, valamint a törvény által meghatározott esetekben más bíróságokon valamennyi ügyben határozhatnak (a bíró hatásköre). Az ügyek elosztására, valamint az ítélkező testületek kijelölésére és módosítására vonatkozó rendelkezések nem korlátozzák a bíró hatáskörét, és azokra nem lehet hivatkozni annak megállapítása érdekében, hogy valamely ítélkező testület jogellenes, valamely bíróságnak szabálytalan az összetétele, illetve hogy olyan személy valamely bíróság tagja, aki a határozathozatalra nem jogosult vagy nem alkalmas.”

10. A 2019. december 20-i törvény 8. cikke értelmében a rendes bíróságokról szóló törvény 55. cikkének 4. §-a a 2019. december 20-i törvény hatálybalépése előtt indult vagy befejezett ügyekre is alkalmazandó.

C. A 2015. évi eljárási szabályzat

11. A 2015. évi eljárási szabályzat[5] 43. §-ának (1) bekezdése úgy rendelkezik, hogy „[a]z ügyeket véletlenszerűen osztják el az előadó bírák (bírák és bírósági titkárok) között, a tevékenységek informatikai eszköz [(a továbbiakban: LPS-rendszer)[6]] által véletlenszám-generátor alapján megállapított elosztása szerint, minden egyes nyilvántartás, lista vagy más adatrögzítő eszköz esetében külön, hacsak e szabályzat rendelkezései más elosztási szabályokat nem írnak elő […]”.

12. Ezen eljárási szabályzat 52b. §-a értelmében:

„(1) A helyettesítési táblázat minden munkanap tekintetében megjelöli a helyetteseket (bírák, bírósági titkárok és ülnökök).

(2) Az ügyeleti táblázat minden nap tekintetében megjelöli az ügyeletes bírákat és bírósági titkárokat.

(3) A helyettesítési táblázat és az ügyeleti táblázat időszakonként, osztályonként vagy a helyettes, illetve ügyeletes [bíráknak és bírósági titkároknak] kiosztott ügytípusonként meghatározza a

[5] Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 23 grudnia 2015 r. Regulamin urzędowania sądów powszechnych (A rendes bíróságok szolgálati szabályzatáról szóló, 2015. december 23-i igazságügy-miniszteri rendelet, Dz.U. 2015., 2316. tétel) (a továbbiakban: 2015. évi eljárási szabályzat).

[6] *System Losowego Przydziału Spraw* (az ügyek bírák közötti véletlenszerű elosztására szolgáló rendszer).

helyettes és az ügyeletes [bírák és bírósági titkárok] számát, valamint a helyettesítési sorrendet és az ügyek ügyeletes [bíráknak és bírósági titkároknak] történő kiosztásának sorrendjét, amennyiben egynél több [bíró és bírósági titkár] jár el helyettesként, illetve lát el ügyeleti szolgálatot.

[…]”

13. A 2015. évi eljárási szabályzat 52c. §-a a következőképpen rendelkezik:

„(1) Amennyiben az előadó bíró nem jelenik a tárgyaláson, a tanács elnöke törli a tárgyalást, ha lehetőség van arra, hogy erről az érintett személyeket tájékoztassák, kivéve ha az eljárás szabályszerű lefolytatása egyértelműen szükségessé teszi a tárgyalás megtartását.

(2) Az olyan ügyben, amelynek tekintetében a tárgyalást nem törölték, a helyettesítési tervben az adott napra vonatkozóan megjelölt helyettes bíró jár el. Ha a helyettes bíró nem tudott megfelelően felkészülni, vagy ha az ügy e helyettes bíró általi vizsgálata az eljárás jelentős részének újbóli megnyitását teszi szükségessé, az osztályvezető elrendeli a tárgyalás törlését. […]

[…]

(4) A helyettes bíró jogosult a (2) bekezdés szerint vizsgált ügyet saját maga számára kiosztani. Ebben az esetben az informatikai eszköz ugyanabban az ügycsoportban eggyel kevesebb ügyet oszt ki neki.

[…]”

II. A tényállás és az alapeljárás rövid bemutatása és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

14. 2018. április 27-én az S társaság kereskedelmi jogi keresetet indított a Sąd Okręgowy w Warszawie (varsói regionális bíróság, Lengyelország) előtt. Az S társaság egy, a kiskereskedelmi ágazatban tevékenykedő C társasággal szembeni követelés engedményeseként jár el. Az előbbi kéri az utóbbinak 4 572 648 lengyel złoty (PLN) (hozzávetőlegesen 1 045 000 euró) összeg megfizetésére való kötelezését, amely összeg egy adott számviteli év során elért forgalomra vonatkozó készpénzjutaléknak (árrés-hátraléknak) felel meg, amelyet a C társaság az engedményessel kötött keretmegállapodással összefüggésben kapott. Az S társaság szerint e jutalékok beszedése volt ellentétes a nemzeti versenyjoggal.

15. Az ügyet e bíróság tizenhatodik gazdasági osztályának osztották ki, és az ügyek véletlenszerű elosztására szolgáló szoftverrendszer alapján az ügyet az egyesbíróként eljáró E. T. bírónak, ezen osztály osztályvezető-helyettesének osztották ki.

16. Mivel azonban a tárgyalás napjára, 2019. március 25-ére E. T. bíró rendkívüli szabadságot vett ki, a tizenhatodik gazdasági osztály elnöke J. K. bírót, az azon a napon ügyeletes bírót jelölte ki a tárgyalás tartására, ezért az ügyet neki osztották ki.

17. A Sąd Okręgowy w Warszawie (varsói regionális bíróság) az egyesbíróként eljáró J. K. bíró által hozott, 2019. szeptember 16-i ítéletével elutasította az S társaság keresetét.

18. Ez utóbbi 2019. október 27-én fellebbezést nyújtott be a Sąd Apelacyjny w Warszawie-hoz (varsói fellebbviteli bíróság), amely a kérdést előterjesztő bíróság.

19. E fellebbezésben az S társaság azt állítja, hogy az elsőfokú bíróság előtti eljárás a polgári perrendtartás 379. cikkének 4. pontja alapján érvénytelen amiatt, hogy az ítélkező testület állandósága elvének megsértésével összefüggésben e bíróság ítélkező testülete jogellenes, mivel az ügyben az LPS-rendszer által véletlenszerűen kiválasztott E. T. előadó bíró helyett J. K. bíró járt el.

20. Az elsőfokú bíróság előtti eljárás jogszerűségének felülvizsgálata érdekében az elsőfokú bíróságot érintő jelentős bizonyításfelvételt és ellenőrzéseket[7] követően a kérdést előterjesztő bíróság megállapítja, hogy az első fokon eljáró bíróság ítélkező testülete összetételének oly módon történő megváltoztatására, hogy ezen ügyet az eredeti előadó bíró, E. T. helyett J. K. bíró tárgyalta, az ügyek elosztására, valamint az ítélkező testület kijelölésére és módosítására vonatkozó nemzeti jogszabályok, azaz a rendes bíróságokról szóló törvény 47b. cikkének a 2015. évi eljárási szabályzat 52c. §-ának (4) bekezdésével összefüggésben értelmezett 1. §-ának „súlyos megsértésével” kerül sor. Ezenkívül jelzi, hogy nem tettek eleget az ilyen helyettesítésre vonatkozó minden szükséges alaki követelménynek, és azon gyanúját fogalmazza meg, hogy az elsőfokú bíróság módosított bizonyos dokumentumokat annak érdekében, hogy megkísérelje utólag orvosolni ezeket a szabálytalanságokat.

21. A kérdést előterjesztő bíróság jelzi, hogy nem ismeri e helyettesítés okát, amelyet szabálytalannak és szándékosnak tart, megjegyezve ugyanakkor, hogy ezen eljárás alkalmazása viszonylag jelentős számú ügynek az egyik bírótól a másikhoz történő áthelyezéséhez vezethet.

22. Rámutat továbbá, hogy elméletileg nem zárható ki, hogy kényes ügyekben az egyesbírói ítélkező testület összetételét szándékosan módosíthatják. Erre akkor kerülhet sor, ha az LPS-rendszer által véletlenszerűen kiválasztott bíró a tárgyalást olyan napra tűzi ki, amelyre rendkívüli szabadságot vett ki, és a távolléte miatt e bíró helyébe egy olyan bíró lép, aki arra a napra vonatkozóan szerepel az ügyeletes bírákat tartalmazó táblázatban, és akinek a neve előzetesen megismerhető.

23. Végül a kérdést előterjesztő bíróság a Sąd Najwyższy (legfelsőbb bíróság, Lengyelország) határozataira hivatkozik, amelyek szerint az ítélkező testületnek az ügyek elosztására, valamint az ítélkező testület kijelölésére és módosítására vonatkozó nemzeti jogi rendelkezésekkel ellentétes összetétele a polgári perrendtartás 379. cikkének 4. pontjában foglaltaknak megfelelően megalapozhatja az eljárás hatályon kívül helyezését.

24. Megjegyzi azonban, hogy a rendes bíróságokról szóló törvény 55. cikk 4. §-ának beillesztése óta a fellebbezés keretében tilos az erre vonatkozó felülvizsgálat.

25. E körülmények között határozott úgy a kérdést előterjesztő bíróság, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjeszti a Bíróság elé:

„1) Úgy kell-e értelmezni […] a[Charta] 47. cikkével összefüggésben értelmezett [EUSZ 2. cikke]t, [az EUSZ 6. cikk] (1) és (3) bekezdését, valamint [az EUSZ 19. cikk] (1) bekezdésének második albekezdését, hogy nem minősül az uniós jog értelmében vett, törvény által megelőzően létrehozott független és pártatlan, valamint hatékony jogvédelmet biztosító bíróságnak a […]

[7] Az előzetes döntéshozatalra utaló határozatnak nem kevesebb mint 36 pontja foglalkozik a bizonyításfelvétellel és ellenőrzésekkel (lásd e határozat 21–56. pontját).

tagállam[…] olyan elsőfokú bírósága, amelynek – egyesbíróként eljáró – tagját az ügy tárgyalására az ügyek elosztására, valamint az ítélkező testület kijelölésére és módosítására vonatkozó nemzeti jogszabályok [»súlyos megsértésével«] jelölték ki?

2) Úgy kell-e értelmezni […] a[Charta] 47. cikkével összefüggésben értelmezett [EUSZ 2. cikke]t, [az EUSZ 6. cikk] (1) és (3) bekezdését, valamint [az EUSZ 19. cikk] (1) bekezdésének második albekezdését, hogy azzal ellentétes az olyan nemzeti szabályozás alkalmazása, mint a[rendes bíróságokról szóló törvény] 55. cikke 4. §-ának a[2019. december 20-i törvény] 8. cikkével összefüggésben értelmezett második mondata, amennyiben e rendelkezés megtiltja, hogy a másodfokú bíróság […] a bírónak az ügy tárgyalására az ügyek elosztására, valamint az ítélkező testület kijelölésére és módosítására vonatkozó nemzeti jogszabályok [»súlyos megsértésével«] történő kijelölése esetében a hatékony jogvédelem biztosításának jogi szankciójaként hatályon kívül helyezze az elsőfokú nemzeti bíróság előtti eljárást az e bíróság előtt amiatt indított ügyben, hogy e bíróság összetétele jogellenes és szabálytalan, illetve, hogy olyan személy a tagja, aki a határozathozatalra nem jogosult vagy nem alkalmas?”

III. A Bíróság előtti eljárás

26. Írásbeli észrevételeket a C társaság (az alapeljárás alperese), a Prokurator Prokuratury Regionalnej w Warszawie (a varsói regionális ügyészség ügyésze, Lengyelország, a továbbiakban: regionális ügyész), a lengyel kormány és az Európai Bizottság terjesztett elő. 2024. március 7-én tárgyalást tartottak, amelyen a regionális ügyész kivételével valamennyi fent említett fél képviseltette magát.

IV. Értékelés

A. A Bíróság hatásköréről és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések elfogadhatóságáról

27. A C társaság és a regionális ügyész e tekintetben különböző érveket terjeszt elő. [8]

28. Először is a C társaság és a regionális ügyész lényegében arra hivatkozik, hogy az előzetes döntéshozatal iránti kérelem elfogadhatatlan, mivel a nemzeti jog értelmezésére irányul, és az uniós joggal való kapcsolat nem kellően egyértelmű.

29. Ugyanakkor elegendő emlékeztetni a Bíróság azon ítélkezési gyakorlatára, amely szerint „[a]z EUSZ 19. cikk (1) bekezdésének második albekezdése […] alkalmazandó különösen bármely olyan nemzeti szerv tekintetében, amely bíróságként határozhat az uniós jog alkalmazására vagy értelmezésére vonatkozó, és így e jog által szabályozott területeket érintő kérdésekről”. [9] Nem vitatott, hogy a jelen ügyben ez a helyzet áll fenn. Mind az elsőfokú bíróság (amelynek az összetételének a szabályszerűségét vitatják), mind pedig a másodfokú bíróság (amely a kérdést előterjesztő bíróság, és amelynek az e szabálytalanság vizsgálatára vonatkozó hatáskörét a

[8] A tárgyaláson a lengyel kormány visszavonta írásbeli észrevételeit, az elfogadhatatlansági kifogást is beleértve, és teljesen új észrevételeket terjesztett elő. Lényegében arra hivatkozott, hogy i. a törvény által megelőzően létrehozott független és pártatlan bíróság követelményével ellentétes, hogy az ügyet új bíró tárgyalja, akit az ügyek elosztására vonatkozó nemzeti szabályok „súlyos megsértésével” jelöltek ki előadó bírónak, és ii. az uniós jog megköveteli, hogy a másodfokú bíróság mellőzze az olyan nemzeti rendelkezések alkalmazását, amelyek kizárják, hogy megvizsgálja, hogy első fokon teljesült-e ez a követelmény.

[9] 2020. március 26-i Miasto Łowicz és Prokurator Generalny ítélet (C-558/18 és C-563/18, EU:C:2020:234, a továbbiakban: Miasto Łowicz ítélet, 33. és 34. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

nemzeti jog kizárja vagy visszavonja), határozhat az uniós jog alkalmazására vagy értelmezésére vonatkozó kérdésekről. Következésképpen eleget kell tenniük a hatékony bírói jogvédelem követelményeinek.

30. Másodszor, a regionális ügyész arra hivatkozik, hogy az előzetes döntéshozatal iránti kérelem valamely tagállam igazságszolgáltatási rendszerének szervezetére irányadó szabályokra vonatkozik, amelyek – az állami szervek szervezetével és működésével kapcsolatos valamennyi kérdéshez hasonlóan – ezen állam kizárólagos hatáskörébe tartoznak.

31. Ezt az érvet az állandó ítélkezési gyakorlat alapján el lehet utasítani. Ugyanis, „bár a tagállamok igazságszolgáltatási szervezete kétségtelenül a tagállamok hatáskörébe tartozik, e hatáskör gyakorlása során a tagállamok kötelesek tiszteletben tartani az uniós jogból eredő kötelezettségeiket”, [10] és különösen az EUSZ 19. cikk (1) bekezdésének második albekezdéséből eredő kötelezettségeiket. [11]

32. Harmadszor, a regionális ügyész azt állítja, hogy a Charta 51. cikke értelmében a Charta 47. cikke, amelyre az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések vonatkoznak, nem alkalmazható, mivel az alapügy nem kapcsolódik az uniós joghoz. Ezt az alkalmazhatatlanságot a Lengyel Köztársaság esetében megerősíti a[Charta] Lengyelországra és az Egyesült Királyságra történő alkalmazásáról szóló (30.) jegyzőkönyv.

33. A Bíróság kifejtette az EUSZ 19. cikk (1) bekezdése második albekezdésének hatálya és a Charta 47. cikkének hatálya közötti különbséget: „míg a Charta 47. cikke hozzájárul minden olyan jogalany hatékony bírói jogvédelemhez való jogának tiszteletben tartásához, aki *egy adott ügyben* az uniós jogból eredő jogára hivatkozik, addig az EUSZ 19. cikk (1) bekezdésének második albekezdése annak biztosítására irányul, hogy *bármely tagállam által létrehozott jogorvoslati rendszer* az uniós jog által szabályozott területeken biztosítsa a hatékony bírói jogvédelmet”. [12]

34. Véleményem szerint kétségkívül úgy tűnik, hogy maga az alapeljárásban felmerülő jogvita nem kapcsolódik uniós jogi rendelkezéshez. Az alapeljárás alperesével (a C társasággal) szembeni keresetének alátámasztása érdekében ugyanis a felperes (az S társaság) kizárólag egy nemzeti jogi rendelkezésre hivatkozott, a kérdést előterjesztő bíróság pedig nem szolgáltatott olyan információt, amely arra engedne következtetni, hogy e rendelkezés bármilyen kapcsolatban állna az uniós joggal. Következésképpen úgy tűnik, hogy a Charta 51. cikkének (1) bekezdése értelmében a Charta 47. cikke mint olyan nem alkalmazható az alapügyben.

35. Mindazonáltal, amint azt a Bíróság ítélkezési gyakorlata [13] egyértelművé teszi, a jelen ügyhöz hasonló helyzetben – annak ellenére, hogy a Charta 47. cikke mint olyan az alapügyben nem alkalmazható – e cikk továbbra is releváns az EUSZ 19. cikk (1) bekezdésének értelmezése szempontjából. E tekintetben a Bíróság megállapította, hogy „mivel az EUSZ 19. cikk (1) bekezdésének második albekezdése azt írja elő valamennyi tagállam számára, hogy meg kell teremteniük azokat a jogorvoslati lehetőségeket, amelyek az uniós jog által szabályozott

[10] 2024. április 18-i OT és társai (Bíróság megszüntetése) ítélet (C-634/22, EU:C:2024:340, 24. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

[11] Miasto Łowicz ítélet, 36. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

[12] 2021. április 20-i Repubblika ítélet (C-896/19, EU:C:2021:311, 52. pont). Lásd még: Rantos főtanácsnok Krajowa Rada Sądownictwa (A bírói tisztség további betöltése) ügyre vonatkozó indítványa (C-718/21, EU:C:2023:150, 20. pont és 26–28. lábjegyzet).

[13] 2022. február 22-i RS (Alkotmánybírósági ítéletek hatása) ítélet (C-430/21, EU:C:2022:99, a továbbiakban: RS ítélet, 36. és 37. pont).

területeken a többek között *a Charta 47. cikke* értelmében vett hatékony bírói jogvédelem biztosításához szükségesek, ezen utóbbi rendelkezést *megfelelő módon figyelembe kell venni az EUSZ 19. cikk (1) bekezdése második albekezdésének értelmezéséhez*" (kiemelés tőlem).

36. Negyedszer, a regionális ügyész lényegében arra hivatkozik, hogy az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdés nem „valós", mivel az e kérdésre adandó válasz nem szükséges ahhoz, hogy a kérdést előterjesztő bíróság az alapügyről határozni tudjon.

37. Véleményem szerint elegendő rámutatni arra, hogy i. a kérdést előterjesztő bíróság jelzi, hogy az érintett szabálytalanságok jellege az elsőfokú bíróság függetlenségére vonatkozó vélelem megkérdőjelezésével jár, és ii. a kérdést előterjesztő bíróságot egy nemzeti jogszabályi rendelkezés [14] megakadályozza abban, hogy levonja e szabálytalanságok következményeit. Ennélfogva a kérdést előterjesztő bíróság azt kívánja megtudni, hogy e rendelkezés alkalmazását mellőzni kell-e az EUSZ 19. cikk (1) bekezdésének második albekezdése alapján.

38. Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint „a nemzeti bíróság által saját felelősségére meghatározott jogszabályi és ténybeli háttér alapján – amelynek helytállóságát a Bíróság nem vizsgálhatja – az uniós jog értelmezésére vonatkozóan előterjesztett kérdések releváns voltát vélelmezni kell". [15]

39. A fenti megfontolások alapján meg vagyok győződve arról, hogy a Bíróság úgy tekintheti, hogy a jelen ügyben előterjesztett kérdések „szükségesek" a kérdést előterjesztő bíróság által az előtte folyamatban lévő ügyben kialakítandó „ítélete meghozatalához". [16]

40. Ötödször, a regionális ügyész lényegében azt állítja, hogy a Bíróság eljárási szabályzata 94. cikkének a) pontjával ellentétben a kérdést előterjesztő bíróság semmilyen magyarázattal nem szolgált az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekben hivatkozott különböző uniós jogi rendelkezések kiválasztásának okairól.

41. Az EUSZ 2. cikket, valamint az EUSZ 6. cikk (1) és (3) bekezdését illetően meg kell állapítani, hogy úgy tűnik, a kérdést előterjesztő bíróság nem fejti ki azokat az okokat, amelyek miatt e konkrét rendelkezések értelmezését kéri a Bíróságtól. Mindazonáltal úgy vélem, hogy az előzetes döntéshozatalra utaló határozat indokolásából kitűnik, hogy az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések lényegében az EUSZ 19. cikk (1) bekezdésének második albekezdése szerinti, a törvény által megelőzően létrehozott, független és pártatlan bíróság előtti hatékony bírói jogvédelem követelményeinek értelmezésére vonatkoznak. Ami az EUSZ 2. cikket illeti, az EUSZ 19. cikk pontosabban megfogalmazza a jogállamiság előbbi rendelkezésben rögzített értékét. [17] E körülmények között az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések megválaszolására irányuló elemzést az EUSZ 19. cikk (1) bekezdésének – az EUSZ 2. cikk fényében és a Charta 47. cikkének megfelelő figyelembevételével értelmezett – második albekezdése alapján kell elvégezni. [18]

[14] A rendes bíróságokról szóló törvény 55. cikkének 4. §-a.

[15] Lásd: Miasto Łowicz ítélet, 43. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

[16] Uo., 45. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

[17] Lásd: RS ítélet, 39. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot.

[18] Lásd: 2022. március 29-i Getin Noble Bank ítélet (C-132/20, EU:C:2022:235, 77–79. pont).

B. Az ügy érdeméről

1. Előzetes észrevételek

42. Mielőtt rátérnék az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekre, előzetesen foglalkozni kell a C társaság és a regionális ügyész által felhozott több kifogással.

43. Először is a C társaság és a regionális ügyész vitatja a nemzeti jognak az előzetes döntéshozatalra utaló határozatban szereplő bemutatását, mivel úgy vélik, hogy az részleges és elfogult. A regionális ügyész arra is hivatkozik, hogy a nemzeti jog nem tartalmazza az ügyek elosztására, valamint az ítélkező testület módosítására vonatkozó rendelkezések „súlyos megsértésének" fogalmát, amelyet a kérdést előterjesztő bíróság használ, és amelyet e bíróság szembeállít a (véletlen, gondatlan, nem szándékolt vagy tévedésből történő) „puszta eltérés" fogalmával.

44. Véleményem szerint elegendő emlékeztetni arra az állandó ítélkezési gyakorlatra, amely szerint „kizárólag a kérdést előterjesztő bíróság rendelkezik hatáskörrel az előterjesztett jogvita tényállásának megállapítására és megítélésére, valamint a nemzeti jog értelmezésére és alkalmazására".[19]

45. Következésképpen a Bíróságnak a kérdést előterjesztő bíróság értékelésére kell támaszkodnia, amely szerint az ügynek első fokon egy másik előadó bírónak történő újrakiosztása főszabály szerint az első fokon hozott ítélet hatályon kívül helyezését eredményezheti a rendelkezések ezen eljárásban fennálló „súlyos megsértése" és/vagy szabálytalanság miatt, míg a rendes bíróságokról szóló törvény 55. cikkének 4. §-a e lehetséges hatályon kívül helyezés akadályát képezi.

46. Másodszor a C társaság és a regionális ügyész lényegében azzal érvel, hogy az ügyek elosztására és az ítélkező testület módosítására vonatkozó rendelkezések kizárólag adminisztratív és technikai jellegű szabályok, amelyek alapvető célja a munkateher méltányos elosztásának biztosítása, és jellegükre tekintettel nem valószínű, hogy azokon keresztül kerülne sor a külső – vagyis a végrehajtó vagy a jogalkotó hatalmi ágtól származó – befolyás gyakorlására. Ezért az ilyen adminisztratív és technikai jellegű szabályok nem tartozhatnak az uniós jog hatálya alá.

47. E tekintetben a Bíróság már megállapította, hogy „fontos, hogy a bírákat ne érje a függetlenségüket veszélyeztető külső beavatkozás vagy nyomás. A bírák jogállására, valamint hivatásuk gyakorlására alkalmazandó szabályoknak különösen lehetővé kell tenniük […] az olyan közvetettebb befolyás kizárását is, amely hatással lehet az érintett bírák határozataira, továbbá ily módon a bírák függetlensége vagy pártatlansága látszata hiányának kizárását, amely sértheti azt a bizalmat, amelyet egy demokratikus társadalomban és jogállamban az igazságszolgáltatásnak az említett jogalanyokban keltenie kell".[20]

48. A kérdést előterjesztő bíróság által kifejezett azon kételyek, amelyek szerint komoly veszélye áll fenn annak, hogy az ügyek ítélkező testületek közötti elosztására vonatkozó nemzeti szabályok megsértésének különösen az a célja, hogy az érintett bírák közötti együttműködés alapján lehetővé tegye, hogy egy adott ügyben vagy bizonyos típusú ügyekben egy bírót egy másik bíró váltson fel,

[19] 2016. június 8-i Hünnebeck ítélet (C-479/14, EU:C:2016:412, 36. pont). Lásd még: 2018. december 6-i Preindl ítélet (C-675/17, EU:C:2018:990, 24. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

[20] 2021. május 18-i Asociația „Forumul Judecătorilor din România" és társai ítélet (C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 és C-397/19, EU:C:2021:393, 197. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

elegendő alapot szolgáltatnak ahhoz, hogy e kérdéseket ne kizárólag adminisztratív és technikai jellegű kérdéseknek tekintsük, hanem olyan kérdéseknek, amelyeket a törvény által megelőzően létrehozott független és pártatlan bíróság garanciájára vonatkozó uniós jogi követelmények alapján kell értékelni.

49. Harmadszor, a C társaság és a regionális ügyész lényegében arra hivatkozik, hogy egy olyan nemzeti jogi rendelkezés alkalmazhatósága, amely az eljárás érvénytelenségét írja elő abban az esetben, ha az ítélkező testület összetétele jogellenes,[21] a bíróság egészének összetételével kapcsolatos szabálytalanságokra korlátozódik, nem terjed ki azonban azon szabálytalanságokra, amelyek a bíróság egyes ítélkező testületeinek összetételével kapcsolatosak.

50. Kiindulásként rá kell mutatni, amint azt a Bíróság is tette a Simpson és HG ítéletben,[22] hogy „[a]z Emberi Jogok Európai Bíróságának [(a továbbiakban: EJEB)] állandó ítélkezési gyakorlata szerint a »törvény által létrehozott« kifejezésnek az EJEE[23] 6. cikke (1) bekezdésének első mondatába való beillesztésének célja […] többek között a jogállamiság elv[e tiszteletben tartásának biztosítása], és nem csupán a bíróság fennállásának jogi alapjára vonatkozik, hanem *az egyes ügyekben az eljáró tanács összetételére*, valamint a belső jog bármely más rendelkezésére, amelynek megsértése szabálytalanná teszi egy vagy több bíró részvételét az ügy vizsgálatában, ami magában foglalja különösen az érintett bíróság tagjainak függetlenségére és pártatlanságára vonatkozó rendelkezéseket”. Következésképpen az alapeljárásban szóban forgókhoz hasonló szabályok, amelyek valamely ügy előadó bírónak történő (újra)kiosztására vonatkoznak, nyilvánvalóan relevánsak annak vizsgálata szempontjából, hogy tiszteletben tartották-e a törvény által megelőzően létrehozott független és pártatlan bíróság garanciáját.

51. Ennélfogva, amint arra a lengyel kormány a tárgyaláson hivatkozott, az ügyek bírák közötti elosztására és az ítélkező testületek módosítására vonatkozó nemzeti rendelkezéseknek tiszteletben kell tartaniuk a független és pártatlan bíróság biztosításának az EUSZ 19. cikk (1) bekezdésének második albekezdéséből eredő követelményét, *a fortiori*, ha ehhez olyan nemzeti rendelkezések kapcsolódnak, amelyek kizárják, hogy a másodfokú bíróság felülvizsgálja az ügyek első fokon történő (újra)elosztásával kapcsolatos állítólagos szabálytalanságokat.

2. A két kérdés együttes vizsgálata

52. Előzetes döntéshozatalra előterjesztett két kérdésével, amelyeket célszerű együtt vizsgálni, a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra kéri a Bíróságot, hogy értékelje valamely ügy előadó bírónak történő (újra)kiosztására vonatkozó szabályok szabálytalan alkalmazásának és a jogorvoslati lehetőség e tekintetben fennálló hiányának együttes hatását, valamint ezen együttes hatásnak az uniós joggal, különösen az EUSZ 19. cikk (1) bekezdésének az EUSZ 2. cikk fényében és a Charta 47. cikkének figyelembevételével értelmezett második albekezdésével való összeegyeztethetőségét.

53. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdéseket a következőképpen fogom vizsgálni: a) értékelni fogom, hogy a törvény által megelőzően létrehozott független és pártatlan bíróság biztosításának követelménye kiterjed-e az ügyek bírák közötti (újra)elosztására vonatkozó szabályokra; b) megvizsgálom a kérdést, hogy a jelen ügyben alkalmazható-e az uniós jog azon

[21] Mint a polgári perrendtartás 379. cikkének 4. §-a.

[22] 2020. március 26-i Simpson kontra Tanács és HG kontra Bizottság (felülvizsgálat) ítélet (C-542/18 RX-II és C-543/18 RX-II, EU:C:2020:232, a továbbiakban: Simpson és HG ítélet, 73. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat). Kiemelés tőlem.

[23] Az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló, 1950. november 4-én Rómában aláírt európai egyezmény (kihirdette: 1993. évi XXXI. törvény, a továbbiakban: EJEE).

követelménye, amely szerint a törvény által megelőzően létrehozott független és pártatlan bíróságnak „az uniós jog által szabályozott területeken […] hatékony bírói jogvédel[met kell biztosítania]"; c) tárgyalni fogom az annak vizsgálata során alkalmazandó tesztet, hogy az ügyek bírák közötti szabálytalan (újra)elosztása veszélyeztetheti-e a törvény által megelőzően létrehozott független és pártatlan bíróság előtti hatékony bírói jogvédelem követelményeit, és hogy ennek az elsőfokú eljárás hatályon kívül helyezését kell-e maga után vonnia; és végül d) megvizsgálom a Bíróság Bizottság kontra Lengyelország (A bírák függetlensége és magánélete) ítéletének [24] a jelen ügyre gyakorolt hatását.

a) A törvény által megelőzően létrehozott független és pártatlan bíróság biztosításának követelménye kiterjed az ügyek bírák közötti (újra)elosztására vonatkozó szabályokra

54. Kiindulásként emlékeztetni kell a törvény által megelőzően létrehozott független és pártatlan bíróság garanciájára vonatkozó meglévő nemzetközi iránymutatásokra és ítélkezési gyakorlatra, amennyiben azok az ügyek (újra)elosztásásra szolgáló rendszerekre vonatkoznak. E tekintetben többek között a Velencei Bizottság [25] és az EJEB már vizsgálta az ítélkező testületek kijelölésére és módosítására vonatkozó nemzeti szabályokat.

55. A Velencei Bizottság 2010. március 16-i jelentésében [26] bizonyos követelményeket határoz meg, amelyeknek az államoknak eleget kell tenniük. Többek között azt ajánlja, hogy az ügyek bírák közötti (újra)elosztására jogszabály által megállapított, objektív és átlátható szempontok alapján kerüljön sor. A Velencei Bizottság azt is hangsúlyozza, hogy a törvény által létrehozott bíróság fogalma olyan nemzeti szabályokat feltételez, amelyek nemcsak a bíróság egészének, hanem az egyes bíráknak a függetlenségét és pártatlanságát is biztosítják. [27] Véleményem szerint ez a követelmény szükségképpen nem csupán magukra e szabályokra terjed ki, hanem azok alkalmazására is, amelynek szintén objektív és átlátható – azaz nem önkényes – módon kell történnie.

56. Ezenkívül az EJEB ítélkezési gyakorlatából következik, hogy az eljárásban részt vevő félnek a bíró függetlenségével és pártatlanságával kapcsolatos kétségei akkor jogosak, ha a belső jog *nem ír elő megfelelő eljárási biztosítékokat a bírák befolyásolásának megakadályozása érdekében*. [28]

57. Ilyen jogi háttér nem állt fenn a Miracle Europe Kft. kontra Magyarország ügyben, amelyben az ügyeket más bíráknak kiosztó bíró széles mérlegelési jogkörrel rendelkezett. Ebben az ítéletben [29] az EJEB úgy ítélte meg, hogy az ügy mérlegelésen alapuló újraelosztása miatt az érintett bíróság nem volt a törvény által létrehozott bíróság, és következésképpen megállapította, hogy megsértették az EJEE 6. cikkének (1) bekezdésében előírt tisztességes eljáráshoz való jogot.

[24] 2023. június 5-i ítélet (C-204/21, EU:C:2023:442; a továbbiakban: Bizottság kontra Lengyelország [A bírák függetlensége és magánélete] ítélet).

[25] A Velencei Bizottság – hivatalosan a Jog a Demokráciáért Európai Bizottság – az Európa Tanács egy tanácsadó szerve.

[26] *Report on the independence of the judicial system – Part I: The independence of judges* (Az igazságszolgáltatási rendszer függetlenségéről szóló jelentés – I. rész: A bírák függetlensége), amelyet a Velencei Bizottság a 82. plenáris ülésén (Velence, 2010. március 12–13.) fogadott el, 81. és 82(16) pont.

[27] Uo., 77. és 79. pont.

[28] Lásd: Sillen, J., „The concept of »internal judicial independence« in the case law of the European Court of Human Rights", *European Constitutional Law Review*, 15. szám, 2019, 121. o., az EJEB ítélkezési gyakorlatára való számos hivatkozással.

[29] EJEB, 2016. január 12., CE:ECHR:2016:0112JUD005777413, a továbbiakban: Miracle Europe ítélet, 58. §.

Az EJEB e megállapításai rávilágítanak annak fontosságára, hogy az ügyek bírák közötti (újra)elosztására szigorúan a jogszabályoknak megfelelően, objektív és átlátható módon kerüljön sor. [30]

58. A Bíróság meglévő ítélkezési gyakorlatára is támaszkodhatunk.

59. A Bíróság a Bizottság kontra Lengyelország (Fegyelmi felelősségi rendszer) ítéletben [31] többek között olyan nemzeti rendelkezésekről foglalt állást, amelyek azzal a *diszkrecionális jogkörrel* ruházták fel a Sąd Najwyższy (legfelsőbb bíróság) fegyelmi tanácsának elnökét, *hogy kijelölje* a rendes bíróságok bíráival szemben folytatott fegyelmi ügyek elbírálására illetékes fegyelmi bíróságot, *anélkül hogy az alkalmazandó szabályozás pontosan meghatározná az ilyen kijelölés során alkalmazandó szempontokat*.

60. A Bíróság ott megállapította, hogy „ilyen szempontok hiányában e jogkör felhasználható többek között arra, hogy bizonyos ügyek bizonyos bírókhoz kerüljenek azáltal, hogy azokat nem osztják ki más bírák számára, továbbá arra, hogy nyomást gyakoroljanak az így kijelölt bírákra”. [32]

61. Álláspontom szerint ezek a megállapítások a jogállamiság elvének fényében értékelve nemcsak abban az esetben válnak relevánssá, amikor a törvény az ügyek bírák közötti (újra)elosztására vonatkozóan semmilyen szempontot nem határoz meg, hanem akkor is, ha bírósági felülvizsgálat hiányában – annak ellenére, hogy a jogban léteznek ilyen szempontok – azokat egyáltalán nem, vagy nem objektív és átlátható módon alkalmazzák, mivel az ilyen helyzetekben hasonló negatív hatások merülhetnek fel.

62. A fenti megfontolásokból következik, hogy az EUSZ 19. cikk (1) bekezdésének – az EUSZ 2. cikkben rögzített jogállamiság elvének fényében értelmezett – második albekezdése szerinti, a törvény által megelőzően létrehozott független és pártatlan bíróság biztosításának követelménye megköveteli, hogy amennyiben egy tagállam az ügyek bírák közötti (újra)elosztására vonatkozó szabályokat állapított meg, e szabályok hatékonyak legyenek, és azokat objektív és átlátható módon alkalmazzák.

b) Az EUSZ 19. cikk (1) bekezdésének második albekezdése, amely kifejezetten megköveteli „az uniós jog által szabályozott területeken a hatékony jogvédelem” biztosítását, alkalmazandó a jelen ügyben

63. A Bíróság ítélkezési gyakorlata szerint „[a] tagállamok kötelesek […] olyan jogorvoslati és eljárási rendszert kialakítani, amely lehetővé teszi a hatékony bírósági felülvizsgálatot az [uniós jog által szabályozott] területeken”. [33] Ez az EUSZ 19. cikk (1) bekezdése második albekezdésének kifejezett szövegét tükrözi.

[30] Amint azt a jogi szakirodalom kifejti, „ha egy ügyet kiosztottak egy bírónak […], azt főszabály szerint nem lehet más bírónak vagy bíróságnak […] átadni az utóbbi hozzájárulása nélkül, kivéve, ha ezt az átadást a megfelelő igazságszolgáltatás indokolja”, vagyis „például, ha a bíró vagy bírósági tanács, amelynek a szokásosnál gyorsabb elbírálást igénylő ügyek[et] (például családjogi ügyek vagy büntetőügyek) [kiosztják], váratlan körülményekkel szembesül, amelyek – a jogalanyok érdekeinek kárára – várhatóan jelentősen meghosszabbítják az eljárás időtartamát” (Adam, S., „Good administration of justice from an EU law perspective: striking balance between disciplinary liability and judicial independence”, in: Adam, S., Derveaux, I., Grasso, I. és Vaz Ventura, F. (szerk.), *The Rule of law and good administration of justice in the digital era*, Bruylant, 2024, 158. o.).

[31] 2021. július 15-i Bizottság kontra Lengyelország (Fegyelmi felelősségi rendszer) ítélet (C-791/19, EU:C:2021:596, a továbbiakban: Bizottság kontra Lengyelország [Fegyelmi felelősségi rendszer] ítélet, 172. pont).

[32] Uo., 173. pont.

[33] 2018. február 27-i Associação Sindical dos Juízes Portugueses ítélet (C-64/16, EU:C:2018:117, 34. pont).

64. Az ilyen rendszer kialakítása során a tagállamoknak biztosítaniuk kell az uniós jogi alapelvnek minősülő hatékony bírói jogvédelem elvének teljes érvényesülését. Ebben az összefüggésben a Bíróság megállapította, hogy „az EUSZ 19. cikk (1) bekezdésének második albekezdése konkretizálja az EUSZ 2. cikkben kimondott jogállamiság értékét, és e tekintetben arra kötelezi a tagállamokat, hogy olyan jogorvoslati és eljárási rendszert hozzanak létre, amely az uniós jog által szabályozott valamennyi területen biztosítja a jogalanyok hatékony bírói jogvédelemhez való jogának tiszteletben tartását, mivel a hatékony bírói jogvédelem elve, amelyre az EUSZ 19. cikk (1) bekezdésének második albekezdése hivatkozik, jelenleg a Charta 47. cikkében rögzített uniós jogi alapelv”.[34]

65. A fenti elemzésemből (a jelen indítvány 54–62. pontja), magából az Európai Unióról szóló szerződés szövegéből és a Bíróság ítélkezési gyakorlatából (a jelen indítvány 63. és 64. pontja) következik, hogy egy olyan helyzetben, amelyben valamely bíróság EUSZ 19. cikk (1) bekezdésének második albekezdése által megkövetelt függetlensége és pártatlansága egy ügy valamely bírónak történő szabálytalan (újra)kiosztása miatt megkérdőjeleződik, a hatékony jogorvoslathoz való jog fennállása és valamely bíróságnak az e jog érvényre juttatására való hatásköre elengedhetetlen a törvény által megelőzően létrehozott, független és pártatlan bíróság biztosítására vonatkozó követelmény hatékony alkalmazásának biztosításához.

66. Úgy tűnik, hogy a jelen ügyben egy nemzeti jogi rendelkezés[35] előírja, hogy az ügyek (újra)elosztására vonatkozó szabályok teljes egészében ki vannak zárva a fellebbezés keretében végzett bírósági felülvizsgálat köréből. Következésképpen értékelni kell, hogy az EUSZ 19. cikk (1) bekezdésének – az EUSZ 2. cikk fényében, amennyiben az a jogállamiság elvét rögzíti, valamint a Charta hatékony jogorvoslathoz való jogot mint uniós jogi alapelvet tükröző 47. cikkének megfelelő figyelembevételével értelmezett – második albekezdésével ellentétes-e az ilyen nemzeti rendelkezésnek az ügyek szabálytalan (újra)elosztása tekintetében történő alkalmazása azon az alapon, hogy az összeegyeztethetetlen az EUSZ 19. cikk (1) bekezdésének második albekezdésével.

67. Úgy tűnik ugyanis, hogy e tilalom révén a nemzeti jogalkotó – abszolút jelleggel – úgy döntött, hogy az ügyek első fokon történő (újra)elosztásával kapcsolatos egyetlen szabálytalanság sem vizsgálható felül fellebbezés keretében, holott – amint azt a kérdést előterjesztő bíróság az előzetes döntéshozatalra utaló határozatban állítja – nem zárható ki szükségszerűen, hogy az érintett szabálytalanságok az ítélkező testület függetlensége vagy pártatlansága lényeges sérelmének kockázatával járnak. A nemzeti bíróságoknak az uniós jogrendben és különösen a jogállamiság biztosításában betöltött szerepére tekintettel szükséges, hogy ezen – bármely szintű – bíróságokat mindig függetlennek és pártatlannak lássák. Ez szükségképpen azt jelenti, hogy abban az esetben, ha valamely másodfokú nemzeti bírósághoz fordulnak annak alapján, hogy kellő ok áll fenn annak feltételezéséhez, hogy ez az észlelés az elsőfokú bíróság tekintetében megkérdőjeleződik (ami *prima facie* úgy tűnik, hogy az alapeljárásban fennáll), az ilyen felülvizsgálatot kérő félnek hatékony jogorvoslat kell, hogy rendelkezésére álljon.

68. Ezért véleményem szerint a jogorvoslatok abszolút tilalma ellentétes lenne az EUSZ 19. cikk (1) bekezdésének második albekezdésével, amely szerint a tagállamoknak nemzeti bíróságaikon keresztül biztosítaniuk kell „azokat a jogorvoslati lehetőségeket, amelyek az uniós jog által

[34] Bizottság kontra Lengyelország (A bírák függetlensége és magánélete) ítélet, 269. és 286. pont.

[35] A rendes bíróságokról szóló törvény 55. cikkének 4. §-a.

szabályozott területeken a hatékony jogvédelem biztosításához szükségesek". Önmagában az a tény, hogy az uniós jog értelmezése és alkalmazása érdekében a nemzeti bírósághoz *lehet* fordulni, elegendő ahhoz, hogy maga után vonja e rendelkezés alkalmazását. [36]

69. A jelen ügyben a kérdést előterjesztő bíróság nemcsak azt állapította meg, hogy az ügyek bírák közötti (újra)elosztására vonatkozó szabályok „súlyos megsértése" áll fenn, hanem azt is, hogy ezt a jogorvoslat tilalma is súlyosbítja. E két elem együttes hatása jogos kétségeket ébreszthet a jogalanyokban az elsőfokú bíróság belső vagy külső tényezők általi befolyásolhatatlanságát, valamint az ütköző érdekek vonatkozásában való semlegességét illetően. Amint azt a kérdést előterjesztő bíróság megjegyezte, az ilyen kétségek az említett ítélkező testület függetlensége vagy pártatlansága látszatának a hiányához vezethetnek, ami pedig sértheti azt a bizalmat, amelyet egy demokratikus társadalomban és jogállamban az igazságszolgáltatásnak az említett jogalanyokban kell keltenie. [37]

70. Ezenkívül az ügyek (újra)elosztására vonatkozó szabályoknak teljes egészükben a fellebbezés keretében végzett felülvizsgálat köréből való ilyen abszolút kizárása tagadná azon elv lényegét, amely szerint nem csupán igazságot kell szolgáltatni, hanem nyilvánvalóvá is kell tenni ennek megtörténtét.

c) Az ügyek bírák közötti (újra)elosztását érintő olyan szabálytalanságokra vonatkozó teszt, amelyek veszélyeztethetik a törvény által megelőzően létrehozott független és pártatlan bíróság előtti hatékony bírói jogvédelem követelményeit

71. A Bíróság ítélkezési gyakorlatából arra lehet következtetni, hogy nem minden szabálytalanság vonja maga után szükségszerűen az elsőfokú bíróság eljárásának a másodfokú bíróság általi hatályon kívül helyezését, és azon szabálytalanságokat, amelyek nem járnak jelentős következményekkel a hatékony jogorvoslat fennállására nézve, nem feltétlenül kell hatályon kívül helyezéssel szankcionálni. [38]

72. Nem minden, egy ügy valamely ítélkező testületnek való kiosztásával vagy egy másik ítélkező testületnek való újrakiosztásával összefüggésben elkövetett szabálytalanság vezet ugyanis *ipso facto* az EUSZ 19. cikk (1) bekezdése második albekezdésének megsértéséhez, és ennek megfelelően a fellebbezés keretében történő bírósági felülvizsgálat szükségességéhez.

73. Például, amint arra a Bizottság a tárgyaláson rámutatott, a helyettesítő bírákat tartalmazó táblázat helytelen összeállítása vagy neveknek abba való helytelen (például nem betűrendben, hanem születési idő szerint történő) felvétele első ránézésre másodlagos jellegűnek tűnik. Az ilyen szabálytalanságok ugyanis főszabály szerint nem tűnnek alkalmasnak arra, hogy veszélyeztessék a nemzeti igazságszolgáltatási rendszer működését, valamint az EUSZ 19. cikk

[36] Lásd: Prechal, S., „Article 19 TEU and national courts: A new role for the principle of effective judicial protection?", in: Bonelli, M., Eliantonio, M. és Gentile, G. (szerk.), *Article 47 of the EU Charter and Effective Judicial Protection, Volume 1: The Court of Justice's Perspective*, Oxford, 2022, 23. o.

[37] Lásd analógia útján: Bizottság kontra Lengyelország (Fegyelmi felelősségi rendszer) ítélet, 112. pont.

[38] Lásd analógia útján: Simpson és HG ítélet, 75–80. pont.

(1) bekezdésének második albekezdése értelmében vett függetlenség és pártatlanság garanciáit. E cikk célja, hogy csak azokat a bizonyos súlyosságú és/vagy rendszerszintű problémákat ragadja meg, amelyeket a belső jogrendszer valószínűleg nem tud megfelelően orvosolni. [39]

74. Ezzel kapcsolatban rá lehet mutatni arra, hogy az EJEB ítélkezési gyakorlata azon szabálytalanságok súlyosságának kérdésével, amelyek a „törvény által létrehozott bírósághoz" való jog megsértésének minősülhetnek, egy „küszöbteszt" útján foglalkozik. [40] Az EJEB a Miracle Europe ítéletben az alkalmazandó nemzeti jogszabályok „kirívó megsértésére" hivatkozik. Amint arra a fentiekben rámutattam, a jogalanyok uniós jogból eredő jogai hatékony bírói védelmének elve, amelyre az EUSZ 19. cikk (1) bekezdésének második albekezdése utal, és így a bíróságok függetlenségének és pártatlanságának biztosítására vonatkozó követelmény is a tagállamok közös alkotmányos hagyományain nyugvó uniós jogi alapelv, amelyet jelenleg a Charta 47. cikke is megerősít. [41] Emlékeztetni kell arra, hogy a Charta 52. cikke (3) bekezdésének célja a Chartában foglalt jogok, illetve az azokkal megegyező, az EJEE-ben biztosított jogok közötti szükséges összhang biztosítása, anélkül hogy mindez sértené az uniós jognak és az Európai Unió Bíróságának az autonómiáját. A Charta értelmezéséhez tehát a védelem minimális szintjeként figyelembe kell venni az EJEE által biztosított megfelelő jogot. [42] Ez az értelmezési összhang alapvető fontosságú annak megértése szempontjából, hogy mi minősül a törvény által megelőzően létrehozott független és pártatlan bíróság előtti hatékony bírói jogvédelem követelményei megsértésének.

75. Ezért véleményem szerint a tesztnek szigorúnak kell lennie, és csak az ügyek bírák közötti (újra)elosztására vonatkozó alkalmazandó nemzeti rendelkezések „súlyos megsértésének" esetei alapozhatják meg a fellebbezési eljárásban történő bírósági felülvizsgálathoz való jogot, az EUSZ 19. cikk (1) bekezdésének az EUSZ 2. cikk és a Charta 47. cikke fényében értelmezett második albekezdésével összhangban, mivel csak az ilyen jogsértések kelthetnek kétségeket valamely tagállami bíróság függetlenségét és pártatlanságát illetően.

76. A kérdést előterjesztő bíróság feladata, hogy az alábbi megfontolások figyelembevételével állást foglaljon az ilyen állításokról. Véleményem szerint a Simpson és HG ítéletből arra lehet következtetni, hogy amennyiben a szabálytalanság jelentős jellegű és súlyosságú, az a benyomás alakul ki, hogy más intézmények visszaéltek mérlegelési jogkörükkel azáltal, hogy veszélyeztették az adott eljárást meghatározó eredményt, és így jogos kétségeket kelt a felekben és a jogalanyokban valamely előadó bíró vagy bíróság függetlenségét illetően.

77. A kérdést előterjesztő bíróság feladata tehát, hogy meghatározza a szabálytalanság jellegét és súlyosságát, azt, hogy az ügynek az első fokon eljáró bírónak történő (újra)kiosztása tiszteletben tartotta-e az alkalmazandó nemzeti jogot, valamint a törvény által megelőzően létrehozott független és pártatlan bíróság előtti hatékony bírói jogvédelem biztosításának követelményét az EUSZ 19. cikk (1) bekezdése – EUSZ 2. cikk fényében és a Charta 47. cikkének megfelelő figyelembevételével értelmezett – második albekezdésének megfelelően. A kérdést előterjesztő bíróságnak a releváns körülmények összességére tekintettel kell elvégeznie az értékelését. Nem

[39] Lásd: Bobek főtanácsnok Prokuratura Rejonowa w Mińsku Mazowieckim és társai egyesített ügyekre vonatkozó indítványa (C-748/19–C-754/19, EU:C:2021:403, 143. és azt követő pontok). Lásd még: Tanchev főtanácsnok Bizottság kontra Lengyelország (A rendes bíróságok függetlensége) ügyre vonatkozó indítványa (C-192/18, EU:C:2019:529, 115. pont); Tanchev főtanácsnok Miasto Łowicz és Prokuratur Generalny egyesített ügyekre vonatkozó indítványa (C-558/18 és C-563/18, EU:C:2019:775, 125. pont); lásd továbbá: Rantos főtanácsnok jelen indítvány 12. lábjegyzetében hivatkozott indítványa.

[40] Lásd: EJEB, 2020. december 1., Guðmundur Andri Ástráðsson kontra Izland ítélet (CE:ECHR:2020:1201JUD002637418, 235–290. §).

[41] Bizottság kontra Lengyelország (Fegyelmi felelősségi rendszer) ítélet, 52. pont.

[42] 2020. október 6-i La Quadrature du Net és társai ítélet (C-511/18, C-512/18 és C-520/18, EU:C:2020:791, 124. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

csupán azt kell felülvizsgálnia, hogy az ítélkező testület módosítása megfelel-e a *nemzeti* jognak, hanem meg kell vizsgálnia többek között azokat a *körülményeket* is, amelyek között e módosítás bekövetkezett, valamint azt a kérdést is, hogy e módosítás önkényes megfontolásokon alapult-e.

78. Ezen értékelés során a kérdést előterjesztő bíróságnak szem előtt kell tartania, hogy – amint azt a Bíróság ítélkezési gyakorlata egyértelművé teszi – „a bíróságok függetlenségére vonatkozó követelmény, amely az EUSZ 19. cikk (1) bekezdésének második albekezdéséből következik, két szempontot foglal magában. Az első […] szempont [külső jellegű, míg a] második – *belső* – szempont a pártatlanság fogalmával áll összefüggésben, és arra vonatkozik, hogy egyenlő távolságot kell tartani a jogvitában részt vevő felektől, illetve e feleknek a jogvita tárgyához fűződő mindenkori érdekeitől. Ez utóbbi szempont *megköveteli az objektivitást, valamint azt, hogy a jogvita megoldása során a jogszabály szigorú alkalmazásán kívül semmilyen más érdek ne érvényesüljön*”. [43]

79. Véleményem szerint e két – külső és belső – szempont részét képezi az annak meghatározására szolgáló tesztnek, hogy az a konkrét helyzet, amelyben az ügyet első fokon valamely előadó bírónak (újra) kiosztották, olyan természetű és súlyú-e, hogy azzal a valós veszéllyel jár, hogy a) *magán az igazságszolgáltatási rendszeren belüli más személyek vagy igazgatási testületek* jogosulatlanul gyakorolnak valamely mérlegelési jogkört, veszélyeztetve *az ügyek bírák közötti (újra)elosztására irányuló eljárás eredményének integritását*, és b) ezen (újra)elosztás eredménye kétségessé teheti az objektivitást, valamint azt, hogy „a jogvita megoldása során […] semmilyen más érdek ne érvényesüljön”, ezáltal kétséget ébresztve a jogalanyokban az érintett bíró vagy bírák függetlenségét és pártatlanságát illetően.

80. Ebből következik, hogy a kérdést előterjesztő bíróság feladata, hogy a releváns körülmények összességére tekintettel állást foglaljon arról, hogy az alapeljárásban szereplő ügyben az ügyek bírák közötti (újra)elosztására vonatkozó nemzeti szabályok szabálytalan alkalmazása a törvény által megelőzően létrehozott független és pártatlan bíróság biztosítására vonatkozó követelmény megsértésének minősülhet-e, ami az uniós jog által szabályozott területeken a hatékony bírói jogvédelem biztosítása érdekében megköveteli, hogy az elsőfokú eljárást hatályon kívül helyezzék.

d) A Bíróság Bizottság kontra Lengyelország (A bírák függetlensége és magánélete) ítéletének hatása

81. 2023. június 5-én – az előzetes döntéshozatal iránti kérelem jelen ügyben történő benyújtását követően – a Bíróságnak alkalma nyílt arra, hogy megállapítsa, hogy a rendes bíróságokról szóló törvény 55. cikkének 4. §-a (a jelen ügyben is szóban forgó rendelkezés) sérti az EUSZ 19. cikk (1) bekezdése második albekezdésének és a Charta 47. cikkének együttesen értelmezett rendelkezéseit.

82. Közelebbről, a Bizottság kontra Lengyelország (A bírák függetlensége és magánélete) ítéletben [44] a Bíróság megállapította, hogy a rendes bíróságokról szóló törvény 55. cikkének 4. §-a olyan tilalmakat rögzít, amelyek általánosabb jelleggel alkalmazandóak lehetnek a jogalany arra alapított esetleges kifogásai ellenére, hogy akár az ügyek elosztására, akár az ítélkező testületek kijelölésére vagy módosítására vonatkozó nemzeti rendelkezések, illetve az ilyen rendelkezések alkalmazása ellentétes a törvény által megelőzően létrehozott független és pártatlan bírósághoz való joghoz fűződő uniós jogi követelményekkel.

[43] RS ítélet, 41. pont; kiemelés tőlem.

[44] 226. és 227. pont.

83. Következésképpen ezen ítéletet követően, amely megállapította, hogy a rendes bíróságokról szóló törvény 55. cikkének 4. §-a összeegyeztethetetlen az EUSZ 19. cikk (1) bekezdése második albekezdésének és a Charta 47. cikkének együttesen értelmezett rendelkezéseivel, a lengyel bíróságoknak mellőzniük kell ezen 55. cikk 4. §-ának alkalmazását[45], amíg azt a lengyel jogalkotó az EUMSZ 260. cikk (1) bekezdésének és a lojális együttműködés elvének (az EUSZ 4. cikk (3) bekezdése) megfelelően hatályon kívül nem helyezi.[46] Amint azt a Bíróság ítélkezési gyakorlata egyértelművé teszi, ez a követelmény az uniós jog elsőbbségének elvéből következik, amely „arra kötelezi a nemzeti bíróságot, […] hogy […] a saját hatáskörében mellőz[z]e […] minden olyan […] nemzeti szabályozás vagy gyakorlat alkalmazását, amely ellentétes az uniós jog valamely közvetlen hatályú rendelkezésével”.[47] Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint az EUSZ 19. cikk (1) bekezdésének második albekezdése ilyen hatállyal bír.[48]

84. A fenti megfontolásokból következik, hogy a lengyel bíróságoknak jelenleg (a Bizottság kontra Lengyelország [A bírák függetlensége és magánélete] ítéletet követően) mellőzniük kell a rendes bíróságokról szóló törvény 55. cikke 4. §-ának alkalmazását, így a jelen ügyben alkalmazhatják a polgári perrendtartás 379. cikkének 4. pontját és/vagy bármely más alkalmazandó nemzeti rendelkezést annak ellenőrzése érdekében, hogy valamely ügyet első fokon szabályszerűen, vagyis az alkalmazandó nemzeti rendelkezéseknek, valamint a törvény által megelőzően létrehozott, független és pártatlan bíróság követelményeinek megfelelően osztottak-e ki újra valamely előadó bírónak, biztosítva ezáltal az EUSZ 19. cikk (1) bekezdésének – az EUSZ 2. cikk fényében és a Charta 47. cikke megfelelő figyelembevételével értelmezett – második albekezdésében rögzített hatékony bírói jogvédelmet.

V. Végkövetkeztetés

85. Azt javaslom, hogy a Bíróság a Sąd Apelacyjny w Warszawie (varsói fellebbviteli bíróság, Lengyelország) által előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekre a következőképpen válaszoljon:

Az EUSZ 19. cikk (1) bekezdésének az EUSZ 2. cikk fényében és az Európai Unió Alapjogi Chartája 47. cikkének megfelelő figyelembevételével értelmezett második albekezdését

úgy kell értelmezni, hogy azzal ellentétes az olyan nemzeti rendelkezés, amely az ügyek bírák közötti (újra)elosztására vonatkozó nemzeti szabályok megsértése tekintetében a jogorvoslatra vonatkozó abszolút tilalmat tartalmaz, amennyiben a szabályok e megsértése azzal a valós veszéllyel jár, hogy a) magán az igazságszolgáltatási rendszeren belüli más személyek vagy igazgatási testületek jogosulatlanul gyakorolnak valamely mérlegelési jogkört, veszélyeztetve az ügyek bírák közötti (újra)elosztása eredményének integritását, és b) ezen (újra)elosztás eredménye kétségessé teheti az objektivitást, valamint azt, hogy a jogvita megoldása során a jogszabály szigorú alkalmazásán kívül semmilyen más érdek ne érvényesüljön, ezáltal kétséget ébresztve a jogalanyokban az érintett bíró vagy bírák függetlenségét és pártatlanságát illetően.

[45] Lásd még: 2023. július 13-i YP és társai (Bíró mentelmi jogának felfüggesztése és tisztségéből való felfüggesztése) ítélet (C-615/20 és C-671/20, EU:C:2023:562, 61–64. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat). Lásd továbbá: Bizottság kontra Lengyelország (A bírák függetlensége és magánélete) ítélet, 271. pont.

[46] A tárgyaláson kiderült, hogy ezt a rendelkezést 2024. március 7-én még nem helyezték hatályon kívül.

[47] Bizottság kontra Lengyelország (A bírák függetlensége és magánélete) ítélet, 228. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

[48] Uo., 78. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

A kérdést előterjesztő bíróság feladata, hogy mellőzze a nemzeti jog ilyen rendelkezésének alkalmazását, és alkalmazza a polgári perrendtartás 379. cikkének 4. pontját és/vagy bármely más alkalmazandó nemzeti rendelkezést annak érdekében, hogy a releváns körülmények összességére tekintettel megvizsgálja, hogy az ügyek bírák közötti (újra)elosztására vonatkozó nemzeti szabályok szabálytalan alkalmazása olyan természetű és súlyú-e, hogy az a törvény által megelőzően létrehozott független és pártatlan bíróság garanciájára vonatkozó követelmény megsértésének minősül, és indokolja az elsőfokú eljárásnak – az uniós jog által szabályozott területeken a hatékony jogvédelem biztosítása céljából történő – hatályon kívül helyezését.